

*Het ging mij alleen om het overeenkomstige vertrekpunt: het zoeken naar zekerheid is in zowel de religie als de wetenschap als motief terug te vinden.*

"Dat is juist voor zover het een zoeken naar houvast betreft, maar dat is toch wat anders dan het zoeken naar Echte Waarheid. Waar wij naar op zoek zijn als wij de werkelijkheid willen kennen, zegt Nietzsche, is niet die werkelijkheid zelf, maar naar ons houvast daarin, naar wat wij aan die werkelijkheid hebben, wat we ermee kunnen dóen."

*Als de behoefte aan houvast de neiging tot het beoefenen van wetenschap en religie kan verklaren, hoe zit het dan met de kunst als derde van die trits onuitroeibare menselijke driften? Kan kunst niet beschouwd worden als een uiting van de tegenovergestelde neiging, van de drang namelijk om zekerheden om zeep te helpen en de werkelijkheid te ontwrichten?*

"Dat is een van de interpretaties die er van kunst en haar maatschappelijke betekenis te geven zijn. Vorig jaar zat ik in een forum om te discussiëren over een manifest van kunstenaars die de samenleving een leidraad willen aanreiken; die, in een tijd van ontreddering, de mensheid nieuwe idealen en een nieuw perspectief willen bieden – een morele taak dus: het jezelf en anderen houvast bieden. Dat lijkt weer erg op de beweegredenen om aan wetenschap of religie te doen."

*Het ontwrichten van zekerheden of wat daar ten onrechte voor door gaat, is welbeschouwd toch ook een morele taak?*

"Tja, dat heb ik tijdens die forumbijeenkomst ook gezegd.

Kunst is, net als filosofie in de ogen van *Socrates*, toch meer de horzel op het paard van de samenleving, die af en toe een prik uitdeelt om te voorkomen dat het dier in slaap dommelt. Vraag je het paard of hij behoefte heeft aan zo'n horzel, dan zal hij zeggen: voor mij hoeft het niet. Maar over het geheel genomen heeft de kunst in moreel opzicht dan toch een positieve functie. Aan de andere kant is het ook weer ondenkbaar dat de samenleving op haar beurt ervoor zou gaan pleiten om de kunst haar eigen orde te laten verstoren."

**"Kunst is de horzel op het paard van de samenleving, die af en toe een prik uitdeelt om te voorkomen dat het dier in slaap dommelt."**

*Eigenlijk komt het dus hierop neer: filosofie en kunst, maar ook de kritische wetenschap die nooit tevreden is, zullen altijd nieuwe vragen blijven stellen; zullen blijven krabben, ook als het niet jeukt.*

"Dat laatste hoeft er niet eens bij; het jeukt welhaast altijd!

"Uiteindelijk komt het aan op het individu, in welke sector dan ook, die geen genoegen neemt met de algemeen geaccepteerde

feiten. Die nieuwe wegen wil bewandelen en die niet bereid is binnen de perken van de gevestigde orde te blijven. Dat verklaart wat ik zoëven zei: dat mensen als Sheldrake en andere dissidente denkers zoals *Lamarck* en *Reich*, die door de gevestigde wetenschap tot randfiguur zijn verklaard, mij verwarren en interesseren. Voor zulke figuren heb ik al met al bewondering."

*Herkent u uzelf ook in dergelijke types?*

"Ze hebben mijn sympathie. Dat heeft te maken met mijn achtergrond: ik ben natuurlijk geen wetenschappelijk specialist maar filosoof. Het ligt dus voor de hand dat het met name de algemenere reflecties zijn die mij interesseren."

*Maar het zijn niet alleen de algemene, maar vooral ook de controversiële reflecties die u er uitpikt.*

"Het is voor mij vaak moeilijk mijn houding daar tegenover te bepalen: zijn ze wetenschappelijk betrouwbaar of zijn het charlatans? Ik weet het niet. Maar eigenlijk vind ik die vraag steeds minder interessant worden. De wetenschappelijke betrouwbaarheid van iemand is geen voorwaarde voor mij om hem interessant te vinden.

**"Ik erger mij soms aan mijzelf als ik de term 'intuïtie' gebruik, omdat je er zo slecht concreet mee uit de voeten kunt."**

"Maar laat ik voorzichtig zijn. Het dilemma is, dat ik een zekere mate van rationalisme wil behouden terwijl, aan de andere kant, dat vreemde, dat controversiële mij enorm aantrekt. Laat ik mij verschuilen achter Henri Bergson die daarvoor de categorie 'intuïtie' introduceert. Intuïtie slaat dan op zaken die je op een of andere obscure manier wel weet, maar die je niet op rationeel wetenschappelijke wijze in concepten kunt vatten. Misschien sluit wat Sheldrake en andere excentriekelingen doen, daar ergens bij aan. Maar daar stopt het voor mij. Ik erger mij soms aan mijzelf als ik de term 'intuïtie' weer in de mond neem, omdat je er zo slecht concreet mee uit de voeten kunt."

Een zeker eclecticisme is Patricia de Martelaere niet vreemd: zij houdt in filosofisch opzicht de handen vrij door, zonder zich aan een of ander stelsel te binden, daaruit een haar belangwekkend toeschijnend element te nemen en dit te combineren met elementen uit andere systemen, tot een nieuw, zinvol geheel. Daar zal zij zelf dan wel onmiddellijk de kanttekening bij willen maken, dat zij absoluut niet pretendeert zo'n zinvolle combinatie te hebben gevonden of zelfs maar op het spoor te zijn. De Martelaere onleent, voegt samen, zet tegen elkaar af, wikt en weegt, en zet zo aan tot prikkelende denkoefeningen waaraan, dankzij toegankelijk geschreven essays, een breed lezerspubliek wordt uitgenodigd deel te nemen. Haar essaybundel 'Een verlangen naar ontroostbaarheid – Over leven, kunst en dood', in